

Ако на самиту НАТО у Букурешту од 2. до 4. априла ове године све буде ишло по плану, формални позиви за прикључење биће упућени Хрватској, Македонији и Албанији. Једини проблем у овом тренутку представља упорни грчки захтев да Македонци промене име своје земље како би јасно показали да немају амбиција према северној провинцији Грчке која носи исто име. То ће бити шеста рунда проширивања након оснивања НАТО 1949. и укупан број чланова ће бити повећан са садашњих 26 на 29.

Предстојећи догађај одражава радикално различите правце које предузимају земље у овом региону. Супротно горе поменутих земљама, ни јавно мњење ни већина парламентарца у Србији нису за чланство у НАТО. Сасвим супротно. Премијер Коштуница и други огорчено су нападали НАТО због његових акција на Косову. То укључује кампању бомбардовања 1999, али и његову садашњу улогу. Реториком која подсећа на еру хладног рата, Коштуница је прилично бизарно назвао Косово "НАТО државом" којом се управља из логора Бондстил, базе америчког контингента Кфор. Однедавно независна Црна Гора труди се из све снаге да постане пуноправна чланица НАТО што је пре могуће. Случај Босне и даље је тешко просудити, пошто је за то неопходна пуна подршка све три етничке групе, укључујући далеко више посла на уједињавању њених оружаних снага. Због много разлога, укључујући реакције босанских Срба на Косову и њихову сопствену жељу за независност, то може бити тешко.

Кад је НАТО био основан и неколико деценија потом, преовлађујући циљ чланица био је једноставно национални опстанак. Претња из Варшавског пакта била је стварна и велика. Чланице НАТО пакта биле су довољно забринуте да прихвате потребне компромисе за заједничко добро. Та ера - и сарадња која ју је одликовала - представља давну прошлост.

Значај три најновије чланице не мери се само у условима додатних војних добитака за НАТО (мада су све три земље доприносиле операцијама НАТО). Више од тога, њихово чланство ће појачати регионалну стабилност и свим овим земљама дати повећано осећање сопствене безбедности. Хрватска, на пример, гледа растућу снагу радикала у Србији и слуша њихову егзалтирану реторику о "великој Србији", па у НАТО види неког ко јој пружа додатни ниво спокоја. Македонија, сећајући се етничког насиља из 2001. и плашећи се његовог повратка, сматра да ће НАТО бити стабилизујући елемент који ће,

ако буде потребно, брзо реаговати да помогне заустављање било каквог повратка насиља. Све три земље виде укључивање у евроатлантске институције као важно средство и за дијалог и за опипљиве начине за додатну регионалну сарадњу.

На површини изгледа да је НАТО био велика успешна прича. Његов непријатељ из хладног рата, Варшавски пакт, престао је да постоји. Осам његових садашњих чланица раније су биле део те алијансе. Неколико других земаља које су настале из распада Совјетског Савеза чланице су Партнерства за мир и изразиле су интересовање за чланство у НАТО. Међутим, није све слатко и светло.

Сам успех НАТО да привуче нове чланице из бившег Варшавског пакта, а нарочито делове бившег Совјетског Савеза, разљутио је и огорчио Русе. То посебно укључује бившег агента КГБ и "хладног ратника" Владимира Путина. Планови Сједињених Држава да изграде базе у Чешкој Републици и Пољској за подршку њиховом одбрамбеном програму пројектила изазвали су изузетно негативну реакцију Русије. Директни резултат тога био је поништавање Уговора о конвенционалним снагама у Европи, који је ограничавао снаге и оружје што су их земље могле успоставити у одређеним областима. Било какви додатни кораци НАТО да укључи земље као што је Украјина изазваће додатну напетост - можда и више од тачке кључања - у већ веома тешким односима између САД/НАТО и Русије.

Пошто су изгубиле свог најмоћнијег и најопаснијег непријатеља (Варшавски пакт), чланице НАТО више се не осећају обавезним да га безрезервно подржавају. Упркос заветима и обећањима, земље НАТО нису дале обећани допринос броју трупа у Авганистану, а многе су поставиле екстремна ограничења на то како њихове трупе у тој земљи могу бити употребљене. Земље такође не улажу довољно средстава за војску и као последица тога доприносе све мање и мање колективној војној снази Алијансе. Неке чланице Европске уније више су заинтересоване да граде сопствене интерне снаге за војне акције ЕУ него да сарађују с НАТО. Многе све више одбијају традиционалну водећу улогу Сједињених Држава. Пошто се Алијанса повећала, а главна претња нестала, политичке разлике међу земљама чланицама теже се разрешавају. То чини да је било каква врста акције далеко тежа и троши више времена.

Укратко, НАТО је постао мање повезан, мање способан да усредсреди и користи своје снаге и као последица тога лако је могуће да је прешао свој зенит у смислу делотворности и способности да као организација одговори на кризне ситуације. Посматрано из чисто војних услова, он је такође опасно пренапрегнут у ширину, нарочито у балтичким земљама. Он све више постаје средство, попут ЕУ, за

охрабривање интерних промена у земљама кандидатима и, кад оне постану чланице, охрабривање стабилности у њима уместо припремања за његов традиционални циљ заједничке самоодбране у временима озбиљних сукоба.

Супротно томе, Русија се повратила након катастрофалног колапса Совјетског Савеза и своје економије. Напустила је непоуздану подршку бивших "савезника" из Варшавског пакта, а такође и терет дискредитоване комунистичке идеологије у корист приступа који је више националистички. Као резултат тога, Русија сада има унутрашњу кохезију и јавну подршку пуну ентузијазма. Одлуке се могу доносити тренутно на самом врху без страха од политичких реперкусија. Захваљујући радикално повећаним ценама природних ресурса (нарочито нафте и гаса), њена економија се потпуно преокренула. До пре неколико година није могла чак ни да користи своје авионе или да пошаље своју флоту на крстарења, сада се "вратила" у војном смислу. Штавише, то је "повратак" с посебним ставом. Русија је гневна због колапса Совјетског Савеза и Варшавског пакта; гневна је на упаде НАТО у њено "блиско иностранство", а нарочито је разгнењена оним што доживљава као стални образац понижавајућег, покровитељског третмана земаља НАТО које предводе Сједињене Државе. Запад сматра да је хладни рат нешто што припада историјским уџбеницима. Владимир Путин и руски народ имају нешто другачије гледиште. За њих је окончана хегемонија коју је Запад могао да наметне након колапса Совјетског Савеза и Варшавског пакта. Русија намерава да у пуној мери поврати свој статус и престиж у свету и нимало не оклева да на том путу изазове Запад. У ствари, да би демонстрирала своју обновљену моћ, потребно јој је да пронађе разлоге и питања на којима ће се конфронтирати са Западом. Косово свакако треба да се посматра у том контексту.

Ова комбинација обновљене, агресивне Русије и превише самоувереног, самозадовољног и превише проширеног НАТО представља потенцијално опасну комбинацију. То посебно важи за земље бившег Совјетског Савеза с великим, гласним руским мањинама. Потенцијал за озбиљне сукобе у једној од ових области је стваран. Он се може лако покренути инцидентом (изрежираним или спонтаним) који укључује ове мањине. НАТО се може одједном и без много припреме суочити с истом врстом ситуације због које је био основан далеко од своје западне базе подршке. Избор одговарајуће реакције неће бити лак. Али, то је цена проширивања алијанси заснованих далеко више на политичким критеријумима него на практичним војним разматрањима. Надајмо се да ову нову реалност у пуној мери схватају лидери који ће се окупити на предстојећем самиту, као и владе што их представљају.